

VEDA A TECHNIKA V OBDOBÍ ČESKOSLOVENSKA

Dokumentácia vedy a techniky z obdobia Československa v zbierkach dejín techniky múzeí na Slovensku

verejné IV. zasadnutie Komisie pre zbierky dejín techniky Zväzu múzeí na Slovensku

6. – 7. 12. 2018

Košice, Slovenské technické múzeum

Program

6. 12. 2018 /štvrtok/

13.00 Registrácia, Slovenské technické múzeum, Hlavná 88, Košice

13.30 Odborný program

Veda a technika v období Československa – I. blok

Prvý pokus o výrobu ľahkého piestového motora na Slovensku

Peter Ondreják, STM-Múzeum letectva v Košiciach

Príspevok prináša informácie o výnimočnej akvizícii Slovenského technického múzea, vďaka ktorej je múzejne zdokumentovaný prvý hmatateľný pokus o zavedenie výroby leteckých motorov na Slovensku. Technologická premena piestového motora, ktorý bol konštrukčne vyvinutý pre motocykel M 90 Manet na ľahký letecký motor.

1

Poledniak – osobnosť strojárstva

Erik Benko, Slovenské technické múzeum

Príspevok pojednáva o vzniku strojárskej firmy, ktorá vďaka vedúcej osobnosti prerástla v neľahkej dobe do výrobných fabriky, ktorej výrobný artikel prekročil aj hranice vtedajšieho Československa. Táto fabrika na čele s K. Poledniakom sa stala základom pre nástupcu úspešného strojárského podniku VSS Košice. Autor sa v príspevku venuje začiatkom vývoja fabriky, osobnosti K. Poledniaka (rodinný a pracovný život), výrobnému sortimentu firmy, historickému prierezu vývoja firmy a jej výrobným procesom.

Výroba písacích strojov v bývalom Československu

Viera Tillová, Slovenské technické múzeum

Príspevok prináša informácie o prvých pokusoch o zostrojenie písacieho stroja v Čechách. Mapuje prínosy slovenských vynálezcov k vývoju písacích strojov. Autorka taktiež prináša stručnú rekapituláciu histórie Zbrojovky Brno a najmä prehľad výroby písacích strojov v tomto významnom podniku založenom v období vzniku Československa v roku 1918 ako nástupcu bývalých rakúsko-uhorských delostreleckých dielní. Príspevok tiež prináša prehľad o zastúpení písacích strojov československej výroby v zbierke Kancelárskych strojov v zbierkovom fonde STM.

KOMISIA PRE ZBIERKY DEJÍN TECHNIKY
ZVÄZU MÚZEÍ NA SLOVENSKU

STM SLOVENSKÉ
TECHNICKÉ
MÚZEUM

Lanový systém LANOR a jeho tvorca profesor Pavel Roško

Mária Rošková

V lesníckych kruhoch uznávaný vynikajúci teoretický a praktický odborník slovenského lesníctva, ktorý riešil veľmi náročné a na celom svete málo prebádané technické a technologické problémy lesníctva, najmä v oblasti ťažbovo – výrobného procesu. Jeho trvalou zásluhou je schopnosť matematizovať väčšinu riešených problémov a tým postaviť pevný exaktný systém teoretických aj praktických činností. Základným nástrojom riešenia sa pre neho stala aplikovaná matematika. Príkladom jej využitia je previazanosť technických konštrukčných výpočtov a riešení pri vývoji lanového systému LANOR a matematické riešenie optimalizácie montáže lanovkových trás s univerzálnym použitím pre rôzne lanovky.

Storočná tradícia lodí na Slovensku

Martin Goduš, STM-Múzeum dopravy v Bratislave

Autor v príspevku prináša prehľad o stavbe riečnych aj námorných plavidiel postavených v slovenských lodeniach, najmä Bratislave a Komárne, za posledných 100 rokov. Aj na príkladoch zachovaných historických plavidiel rôzneho druhu stručne predstaví dlhodobú tradíciu stavbu lodí na území Slovenska.

15.10 Diskusia

Prestávka

15.30 Odborný program

Veda a technika v období Československa – II. blok

Umelecký kováč a zvonolejár Alexander Buchner (1884 – 1975)

Monika Jahodová, Slovenské technické múzeum

Príspevok sa venuje životu a dielu zvonolejára a umeleckého kováča A. Buchnera prostredníctvom bohatej písomnej a obrazovej dokumentácie o jeho činnosti. Oboznamuje so zbierkovými predmetmi – originálmi z tvorby A. Buchnera, momentálne spravovanými v zbierkovom fonde Slovenského technického múzea a v mnohých prípadoch i prezentovanými v expozíciách STM.

Fyzika za prvej republiky

Martina Ďuricová, Slovenské technické múzeum

Fyzika je pevnou oporou chémie, biológie, geológie, meteorológie, medicíny a ďalších odborov. Už krátko po vzniku Československa sa podmienky pre vyučovanie fyziky a fyzikálny výskum výrazne zmenili. V Brne a v Bratislave boli založené nové univerzity, výchova fyzikov prešla z filozofických fakúlt na fakulty prírodovedecké. Na rozdiel od väčšiny malých európskych národov má u nás fyzika tradíciu siahajúcu až k prelomu 16. a 17. storočia. Príspevok popisuje zameranie fyzikálneho výskumu v období medzi dvoma svetovými vojnami a tiež oboznamuje s významnými slovenskými fyzikmi, ktorí v tej dobe u nás pôsobili.

Slovenské distribuované múzeum počítačov

Martin Šperka, Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku

Život a dielo profesora Plandra, autora prvého analógového aj číslicového počítača na Slovensku. Spomienky súčasníkov na výskum, vývoj, prípravu výroby a výrobu prvého slovenského digitálneho počítača RPP16.

Geodetická technika Srb a Štys, dokumentácia tovární presnej mechaniky a optiky v zbierkovom fonde Slovenského technického múzea

Pavol Takáč, Slovenské technické múzeum

Českí Zeissovia. Aj takto možno titulovať priekopníkov modernej geodetickej techniky. Zlaté „české ručičky“ neostali svojej povesti nič dlžné ani v období prvej česko-slovenskej republiky a mená Jaroslav Srb a Josef Štys sa stali synonymom pokroku a exaktnosti v zememeračskej obci. Na prácu spoločnosti „SRB a ŠTYS“ sa pozrieme najlepšie cez jemnú optickú techniku, ktorou Slovenské technické múzeum disponuje.

KOMISIA PRE ZBIERKY DEJÍN TECHNIKY
ZVÄZU MÚZEÍ NA SLOVENSKU

STM SLOVENSKÉ
TECHNICKÉ
MÚZEUM

Letom svetom s FLEXARETOM

Marián Majerník, Slovenské technické múzeum

Z historického hľadiska je iróniou osudu, že tak počiatok ako aj zánik produkcie zn. Flexaret zapríčinila politická situácia, konkrétne roky 1938 a 1968. V dobe svojej najväčšej slávy patrila medzi svetovú špičku a to po technologickej aj optickej stránke. Vo svojej triede nemala adekvátnu konkurenciu. Po politickom rozhodnutí nepokračovať vo vývoji a spojiť sa v rámci RVHP s východnými Nemcami skončili ambiciózne plány autorov "Flexaretu". Meopta bola poverená „vyššími“ úlohami a výroba fotoaparátov sa nikdy neobnovila...

17.10 Diskusia

17.50 Predpokladaný záver odborného programu

18.00 Večera pre členov Komisie pre zbierky dejín techniky

7. 12. 2018 /piatok/

9.00 Registrácia, Slovenské technické múzeum, Hlavná 88, Košice

9.15 Odborný program

Veda a technika v období Československa – III. blok

Prepeličia odysea

Magdaléna Semanová, Slovenské technické múzeum

Autorka prináša informácie o múzejnej dokumentácii slovenskej a československej participácie na dlhodobom výskume v oblasti možností vývoja života v beztiažovom stave a o kľúčových experimentoch realizovaných v roku 1979 na biologickej družici KOZMOS 1129 a v roku 1999 na orbitálnej stanici MIR. Originály "kozmickej inkubátorov" uchovávané v Slovenskom technickom múzeu dokumentujú túto výnimočnú vedeckú udalosť 20. storočia.

Hvezdáreň v Hurbanove a obdobie prvej česko-slovenskej republiky

Adrián Takáč, SÚH-Múzeum Mikuláša Thégeho Konkolyho v Hurbanove

Na pozadí významných dejinných udalostí sa začala písať druhá kapitola histórie hvezdárne v Starej Ďale – dnes Hurbanovo. Po smrti zakladateľa hvezdárne a rozpade Rakúsko-Uhorska bola takmer polstoročná vedecká činnosť prerušená. Vznikom Československej republiky však prišlo znovuzrodenie, nové osobnosti, prístrojové vybavenie a tiež významný počin na európskej astronomickej scéne. Oživenie astronomickej a vedeckej činnosti v Starej Ďale ale netrval dlho, smutné udalosti v roku 1938 priniesli úpadok pretrvávajúci dlhé obdobie.

Československá armádna výzbroj a výstroj, jej múzejná prezentácia, údržba a deponovanie

Juraj Pavlis, Múzeum Spiša v Spišskej Novej Vsi

Príspevok prináša informácie o dejinách zbrojárskej výroby v bývalom Československu, zaoberá sa aj históriou vyzbrojovania predvojnovnej československej armády, vojska slovenského štátu, partizánskych skupín a Československej ľudovej armády. Príspevok zároveň pojednáva o práci so zbierkovými predmetmi dokumentujúcimi načrtnuté témy, či už ide o ich múzejnú prezentáciu, uchovanie a samozrejme ošetrovanie. Spomedzi všetkých druhov výzbroje a výstroje je v príspevku najväčšia pozornosť venovaná strelným zbraniam a rôznym typom munície. Cieľom príspevku je poskytnúť nielen praktické rady a odporúčania, ale aj podnietiť múzejnú prácu s týmto druhom zbierkových predmetov najmä v menších múzeách bez špecializácie na dokumentáciu dejín vojenstva.

10.15 Diskusia

10.30 Pracovní program členov Komisie pre zbierky dejín techniky

Zhodnotenie pôsobenia Komisie od jej založenia v roku 2014

Voľba členov Výboru Komisie pre zbierky dejín techniky na obdobie do roku 2021

Návrh rámcového plánu činnosti Komisie na rok 2019

12.30 Predpokladaný záver